

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie o zmianę wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym w przedmiocie skargi na orzeczenie referendarza sądowego z dnia 4 lutego 2014 roku o odmowie dopuszczenia do udziału w sprawie akcjonariusza na skutek zażalenia od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 25 marca 2014 r.

Czy przysługuje skarga na orzeczenie referendarza sądowego o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie, wydane na podstawie art. 510 § 1 k.p.c.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 25 marca 2014 r. Sąd Rejonowy w W., w sprawie o wpis zmian w Krajowym Rejestrze Sądowym z wniosku S. w W. (dalej też: wnioskodawca), odrzucił skargę P. w W. na orzeczenie referendarza sądowego z dnia 4 lutego 2014 r. oraz zwrócił skarżącemu opłatę od skargi.

Sąd Rejonowy wskazał, że referendarz sądowy postanowieniem z dnia 4 lutego 2014 r. odmówił P. dopuszczenia do udziału w sprawie o wpis zmian danych podmiotu w rejestrze przedsiębiorców KRS. P. złożył skargę na to postanowienie referendarza.

Sąd Rejonowy uznał tę skargę za niedopuszczalną. Stanowisko to uzasadnił powołując się na art. 398²² § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Zgodnie z art. 398²² § 1 k.p.c. skarga przysługuje na orzeczenie referendarza sądowego co do istoty sprawy, orzeczenie kończące postępowanie, orzeczenia, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 1, 2, 4², 5-6 k.p.c. Natomiast zaskarżone w sprawie postanowienie referendarza sądowego nie jest żadnym z wymienionych tam orzeczeń co oznacza, że nie przysługuje na nie skarga. Mając to na uwadze Sąd Rejonowy wniesioną skargę na orzeczenie referendarza sądowego, jako niedopuszczalną odrzucił na podstawie

stosowanego *per analogiam* art. 370 k.p.c. Jednocześnie orzekł o zwrocie skarżonemu opłaty od skargi na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Zażalenie na to postanowienie wniósł P. zaskarżając je w całości i zarzucając zaskarżonemu postanowieniu:

1. naruszenie art. 398²² § 1 k.p.c. w zw. z art. 510 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że odmowa dopuszczenia do udziału w sprawie, zawarta w postanowieniu wydanym przez referendarza sądowego nie podlega zaskarżeniu skargą na orzeczenie referendarza;
2. naruszenie art. 398²² § 5 k.p.c. oraz art. 370 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez odrzucenie skargi na postanowienie referendarza, które jest postanowieniem zaskarżalnym, a ponadto poprzez odrzucenie skargi w sytuacji niewymienionej w art. 398 § 5 k.p.c.

P. w uzasadnieniu zażalenia wskazał, że postanowienie Sądu odrzucające skargę na orzeczenie referendarza jest niezasadne, ponieważ ustawodawca w art. 510 § 1 k.p.c. przesądził możliwość zaskarżenia postanowień wydanych przez sąd w przedmiocie odmowy dopuszczenia do udziału w sprawie. Zdaniem P. powyższy przepis prawny powinien przez analogię być stosowany do orzeczeń wydanych przez referendarza sądowego, wobec braku możliwości zaskarżenia skargą orzeczeń referendarza w przedmiocie odmowy dopuszczenia do udziału w sprawie. P. wskazał, iż skoro ustawodawca zdecydował się przyznać uczestnikom postanowienia prawo do wniesienia zażalenia na postanowienie sądu w przedmiocie odmowy dopuszczenia do udziału w sprawie, to tym bardziej na postanowienie takie powinna przysługiwać skarga w sytuacji, gdy wydaje je referendarz sądowy – organ, którego kompetencje są ograniczone do wykonywania tylko niektórych czynności sądowych.

Przy rozpoznawaniu zażalenia przez Sąd Okręgowy, powstało zagadnienie prawne budzące poważną wątpliwość, a mianowicie czy przysługuje skarga na orzeczenie referendarza sądowego o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie, wydane na podstawie art. 510 § 1 k.p.c.

Literalna wykładnia regulacji prawnej (art. 398²² § 1 k.p.c.) odnoszącej się do środka zaskarżenia, jakim jest skarga na orzeczenie referendarza sądowego prowadziaby do wniosku, że prawidłowe jest stanowisko Sądu Rejonowego o niedopuszczalności zaskarżenia skargą postanowienia referendarza sądowego o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie. W istocie wedle art. 398²² § 1 k.p.c., jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, skarga przysługuje na orzeczenie referendarza sądowego co do istoty sprawy, orzeczenie kończące postępowanie, orzeczenia, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 1, 2, 4², 5-9. Jak wskazuje się w doktrynie katalog orzeczeń referendarza sądowego podlegających zaskarżeniu skargą jest zamknięty, co oznacza, że rozmaite inne jego orzeczenia oraz czynności mogą być kwestionowane tylko pośrednio w skardze na późniejsze orzeczenie podlegające zaskarżeniu (por. J. Gudowski (w:) T. Ereciński, J. Gudowski, M. Jędrzejewska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze. Część druga. Postępowanie zabezpieczające*, t. 2, red. T. Ereciński, Warszawa 2007, s. 270). Ten katalog zaskarżalnych skargą orzeczeń referendarza sądowego, zawarty konkretnie w katalogu orzeczeń, na które przysługuje zażalenie, ma charakter ogólny i winien być uwzględniany w postępowaniu nieprocesowym na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. Z pewnością postanowienie o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie nieprocesowej nie zostało oznaczone przez ustawodawcę, jako orzeczenie, na które przysługuje skarga. Można przyjąć, że kwestionowanie takiego orzeczenia może nastąpić tylko przy zaskarżeniu późniejszego orzeczenia.

Niemniej jednak mając na uwadze fakt, iż postępowanie rejestrowe jest postępowaniem prowadzonym w trybie nieprocesowym nie można stracić z pola widzenia treści art. 510 § 1 k.p.c., który umożliwia skuteczne zaskarżenie zażaleniem postanowienia w tym przedmiocie. Trudno przytoczyć argumenty przemawiające za zasadnością istniejących regulacji prawych uzależniających możliwość zaskarżenia orzeczeń w przedmiocie odmowy dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie od tego kto w konkretnym sądzie wydał przedmiotowe postanowienie. W ocenie Sądu Okręgowego takie różnicowanie prawa strony do zaskarżania postanowienia o odmowie dopuszczenia uczestnika do wzięcia udziału w sprawie budzi poważne wątpliwości, co do jego zgodności z Konstytucyjną zasadą - prawa strony do sądu. Stwarza także stan nierówności wnioskujących w identycznych sytuacjach procesowych.

Treść art. 47¹ k.p.c. jednoznacznie wskazuje, że referendarz sądowy w zakresie wykonywanych czynności ma kompetencje sądu.

Art. 509¹ § 2 k.p.c. stanowi natomiast, że referendarz sądowy wykonuje czynności w postępowaniu rejestrowym z wyłączeniem prowadzenia rozprawy. W doktrynie przyjmuję się, że w toku postępowania rejestrowego referendarze sądowi mogą wykonywać wszelkie czynności m. in. wydawać postanowienia co do istoty sprawy, jak i formalne, uprawnieni są także do wydawania zarządzeń oraz do kierowania tokiem postępowania i prowadzenia postępowania dowodowego (tak Komentarz do art. 509¹ § 2 k.p.c. Kodeksu postępowania cywilnego pod redakcją M. Manowskiej, s. 992).

Wobec tego dla strony postępowania niezrozumiała może być sytuacja prawna, w której orzeczenie referendarza sądowego mającego kompetencje sądu w przedmiocie odmowy dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie nie jest zaskarżalne, ponieważ ustawodawca nie przewidział możliwości kwestionowania takiego orzeczenia skargą na orzeczenie referendarza sądowego. Natomiast orzeczenie wydane w tym samym przedmiocie przez sąd w osobie sędziego można zaskarżyć zażaleniem, co wprost wynika z art. 510 § 1 zd. 2 k.p.c. Obowiązujące w powyższym zakresie przepisy prawne mogą budzić w stronach postępowania uzasadnione poczucie niesprawiedliwości. A także poczucie braku zagwarantowania przez ustawodawcę prawa strony do sądu.

Powszechnie przyjmuje się, zarówno w orzecznictwie, jak również w doktrynie, że prawo do sądu obejmuje, prawo dostępu do sądu, prawo do właściwej procedury przed sądem oraz prawo do wyroku sądowego, tzn. do otrzymania w orzeczeniu wypowiedzi sądu na temat sprawy poddanej jego rozpatrzeniu.

Gwarancja dwuinstancyjności postępowania daje stronom prawo do kwestionowania rozstrzygnięć sądowych, oraz poddanie ich kontroli przez sąd odwoławczy. Nie ma ona na celu zapewnienia stronie ochrony prawnej korzystnego rozstrzygnięcia, lecz skuteczną możliwość zwrócenia się do sądu o rozpoznanie sprawy i wydanie orzeczenia zgodnie z obowiązującym prawem. Pełni zatem rolę weryfikującą na wypadek popełnienia błędu przez sąd pierwszej instancji. Zasada ta ma zastosowanie zarówno w przypadku wydania rozstrzygnięcia przez sędziego jak i przez referendarza sądowego.

Skoro z konstytucyjnej zasady prawa do sądu zawartej w art. 45 ust. 1 konstytucji RP wynika uprawnienie strony do rozpoznania jej sprawy przez niezawisły

sąd, to niewątpliwie strona po wydaniu orzeczenia przez referendarza sądowego powinna mieć możliwość uzyskania stanowiska sądu w swojej sprawie.

Ponadto, jeżeli skarga na orzeczenie referendarza sądowego w przedmiocie odmowy dopuszczenia do udziału w sprawie jest niedopuszczalna, to postanowienie referendarza sądowego w tym przedmiocie jest ostateczne i niewzruszalne. Wobec tego, co do zasady nie może zostać poddane weryfikacji. Skoro jednak ustawodawca zdecydował się przyznać uczestnikom postępowania nieprocesowego prawo do zażalenia na postanowienie o odmowie wzięcia udziału w sprawie, to oznacza wprost przyjęcie założenia jego zaskarżalności. Jako, że na postanowienie referendarza sądowego nie przysługuje środek zaskarżenia o charakterze dewolutywnym, zachodzi pytanie, czy wobec tego można uznać, że tę lukę w prawie należy wypełnić poprzez uznanie dopuszczalności zaskarżenia skargą na owego postanowienia referendarza sądowego o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie.

W ocenie Sądu Okręgowego brak regulacji prawnej odnoszącej się do zaskarżalności postanowienia referendarza sądowego w przedmiocie odmowy dopuszczenia do wzięcia udziału w postępowaniu stanowi lukę w prawie. Z uwagi na fakt, że art. 510 § 1 zd. 2 k.p.c. umożliwia zaskarżenie takiego postanowienia wydanego przez sędziego zasadnym wydaje się być zastosowanie powyższego przepisu prawnego przez analogię do postanowień wydanych przez referendarza sądowego. A w konsekwencji przyjęcie, że orzeczenie o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie wydane przez referendarza sądowego również jest zaskarżalne. Oczywiście nie przysługuje na nie „zażalenie” ale pod tym określeniem można rozumieć także inne, kontrolne środki prawnie dopuszczalne w toku instancji, do których należy skarga na orzeczenie referendarza sądowego.

W podobnych sytuacjach procesowych tj. stan złożenia skargi na orzeczenie referendarza sądowego o odmowie dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie, wydane na podstawie art. 510 § 1 k.p.c. jest rozbieżność w orzecznictwie sądów rejestrowych. Jak wskazuje skarżący, powołując się na orzeczenia w okręgu białostockim przyjmuje się dopuszczalność skargi na orzeczenie referendarza sądowego. Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie, który rozpoznaje niemal 1/3 spraw rejestrowych w kraju przyjmuje, że skarga na takie orzeczenie referendarza sądowego jest niedopuszczalna. Sąd Okręgowy w Warszawie, rozpoznający środki zaskarżenia od orzeczeń tego sądu rejestrowego, w zdecydowanej większości spraw uznawał słuszność tego poglądu.

Rozstrzygnięcie opisanego zagadnienia jest niezbędne do rozpoznania zażalenia w niniejszej sprawie oraz określenia kręgu osób uczestniczących w sprawie o wpis zmian do Krajowego Rejestru Sądowego. Pozwoli bowiem na ocenę, czy domagający się dopuszczenia akcjonariusz, ma prawo skutecznie zakwestionować rozstrzygnięcie referendarza sądowego w zakresie odmowy dopuszczenia go do wzięcia udziału w sprawie.

Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy z mocy art. 390 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. postanowił przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia wskazane wyżej zagadnienie prawne.

/at/